

בקול דומה

על תת האבחון של גברים נפגעי תקיפה מינית בשיח הטראומה הישראלי

אורי פריד

על המבנה הבינארי של יחסי הכוח שאינו מאפשר הצלבות והכפלות, אשר בהן המדכא יכול בה בעת להיות גם מדוכא". ניתן לראות זאת למשל בחלוקה הבינארית המאפיינת לא פעם את עולם הטראומה המינית, החלוקה המגדרית האופיינית והלא מדוברת היא לרוב "גברים=פוגעים, נשים=נפגעות".

חשוב כמובן לציין את החשש הקיים בעולם הטראומה המינית, אשר קיבל הכרה ותיקוף דווקא כעולם נשי פמיניסטי, מפני הפקעתו בידי גברים – האפשרות ששוב תכפה "השליטה הגברית"² על קטגוריה נשית ותבקש לנכס ולשייך אותה לעצמה, נדמית כמאיימת.

אלא שההדרה של בנים וגברים נפגעים מעולם הטראומה המינית מצויה בעומק השיח. כך למשל, בספרה המכונן של ג'ודית לואיס הרמן, טראומה והחלמה,³ הציעה המחברת חלוקה מגדרית מתייגת של עולם הטראומה – בבואה לדון בטרואמות של נשים, פנתה לואיס הרמן לעולם הפגיעה המינית. ואילו כשביקשה להתייחס לטרואמות של גברים – פנתה לעולם המלחמה, "תגובת הקרב" של ותיקי מלחמת וייטנאם ליתר דיוק. כך ביטאה גם לואיס הרמן עצמה, יתכן שבצורה לא מודעת, "ידוע שאינו נחשב"⁴ נוסף של שיח הטראומה – נשים נפגעות מאלימות מינית, גברים ממלחמות.

שדה השיח אודות פגיעה מינית בנשים החל להתפתח לפני כ-50 שנה, בעקבות מאבקה העיקש של התנועה הפמיניסטית. זאת, לאחר שנים ארוכות של התנכרות המילייה הפסיכולוגי למסקנותיו המקוריות של פריד ב"מחקרים בהיסטריה".

העיסוק בפגיעה מינית בילדות הווה מהפכה קופרניקאית בעולם הטיפול – חזרה מ"תיאוריית המיניות הילדית" ל"תיאוריית הפיתוי", מעולם ה"סימבולי" לעולם ה"קונקרטי". שיח זה אפשר לראשונה להשמיע את "קולן השונה" של אלו אשר "בניגוד לרצונן" לא נשמע מעולם, שיח נשי המאתגר את השיח הפטריארכלי.

מאז, ביסס עצמו עולם הטראומה המינית כאחד הנחקרים והמדוברים בשיח הטיפולי העכשווי, אלא שככל שעבר הזמן, הלכה ונוצרה שוב דיאלקטיקה שבה נותר קול אחד "שונה", מודר מהשיח על פגיעות מיניות. היה זה קולם של הבנים והגברים נפגעי תקיפה מינית.

בעקבות הומי ק. באבא, מציעה אפי זיו להסביר את ההדרה החברתית הזו בעזרת הביטוי "**שקיפותו של העריץ**", כלומר מנגנוני ההפקרה שמיצרים נקודת עיוורון ביחס לטרואמות שחווים אנשים ששייכים לקבוצות החזקות.¹ הסיבה לעיוורון זה היא סטרוקטורלית, כותבת זיו, בהיותה "מבוססת

הנפגעים בקרב בנים עד גיל 17 דומה לשיעור הנפגעות בקרב בנות באותן שכבות גיל.⁹ נתון זה מתווסף לממצאים שחזרו ועלו במחקרים קודמים, על פיהם שיעור הפגיעות בבנים ובבנות עד גיל 12 זהה. אלא שנתונים אלו נמצאים בפרע אדיר מאחזו הגברים הפונים לטיפול במרכזי הסיוע - על-פי הנתונים המובאים בחלקו הראשון של דו"ח זה, רק 9.5% מבין הפונים למרכזים בשנת 2016 היו בנים/גברים.

שתי תמונות קליניות

מתוך אותו "עיוורון חברתי" שהוצג, ברצוני להצביע על שתי תמונות קליניות אופייניות של גברים נפגעי תקיפה מינית אשר נמצאות מתחת ל"רדאר החברתי" שלנו, ועשויות להסביר מדוע גברים נפגעים מטופלים הרבה פחות מחלקם היחסי באוכלוסייה: "דיכאון גברי סמוי" ו"קווי אישיות אנטי-סוציאליים".

I. **דיכאון גברי סמוי:** אלו גברים אשר הסימפטומים הקליניים שלהם מאפשרים להם לתפקד בצורה נורמטיבית או "פסבדו-נורמטיבית", אך פעמים רבות נחווים כ"נוכחים נפקדים". בריטון הציע לראות מטופלים מסוג זה כבעלי "עור עבה", אשר סובלים מאובייקטיביות יתר, מנותקים רגשית, אינם נגישים, נעדרים חוויה ישירה של תשוקה או סלידה, שאפשרות למגע אמפתי או אינטימי נשללת מהם.¹⁰ לעיתים קרובות גברים אלו כלל אינם יודעים שנפגעו, או שיודעים - אך נעדרים לגיטימציה חברתית לשתף את עצם הפגיעה, או לבקש עזרה בגינה, ועל כן חיים את חייהם ה"נורמטיביים" בצל הפגיעה.¹¹ ריל מכנה תופעה זו "דיכאון גברי סמוי". דיכאון שכזה מתפתח לא פעם בגין הפגיעה, מבלי שיאובחן או יטופל, והוא נפוץ גם בקרב אוכלוסייה "נורמטיבית" לכאורה.¹²

עולם האסוציאציות אודות גבר אשר עבר טראומה בעת מלחמה, שזור בהנחות היסוד החברתיות שלנו אודות "גבריות מסורתית הגמונית" - גבר נפגע טראומה הוא לוחם, גיבור, בוגר, מחזיק נשק (כלי זין), בעל תחושת Agency ברורה, נלחם באויב ידוע. הקטגוריה הזו של טראומה גברית כמו מאששת ומחזקת את מבני היסוד החברתיים שלנו אודות חולשה ופגיעות גברית - שבה העדפה ברורה של ה"אקטיביות" על פני ה"פסיביות". כזו אשר מערערת עוד יותר על הלגיטימיות החברתית הלוקה גם כך בחסר, של גברים אשר חוו טראומה - אשר אינה מושתתת על מושג ה"גבורה". כזו היא טראומה מינית של גברים, ולכן איננו יכולים לראות אותה. גברים נפגעי תקיפה מינית משמשים לפיכך כ"קטגוריה החברתית השקופה" של עולם הטראומה המינית. על כן, כפי שכותבת טנר⁵ - כדי לחשוב פגיעה מינית בגברים, צריך לחשוב שני עולמות תוכן- עולם הטראומה, ועולם ה"גבריות".⁶

"הידרכיית הטראומות הישראלית" גם היא תורמת ל"שקיפות" של תופעת הבנים נפגעי תקיפה מינית - עלינו לשאול מי נכלל ומי מוקע מ"שיח הטראומה" הישראלי, למי בארץ מותר לקבל "טייטל" של קורבן, ולאיזה אוכלוסיות לא מגיע טייטל זה. גם במובן הזה מערערים גברים נפגעים על הסדר החברתי, שבו האתוס הציוני מאשר רק את טראומת ה"לוחם העשוי ללא חת".⁷ גבר נפגע טראומה יכול להיות רק גבר גיבור מלחמה. טראומות גבריות אחרות (אלימות במשפחה, הגירה, פיטורין, מוות במשפחה, גירושין, התמכרויות ועוד) מודרות לרוב משיח הטראומה הישראלי.⁸

על כן, לא מפתיע שתופעת הפגיעה המינית בבנים ובגברים מוסטת אל אזורי הלא מודע החברתי שלנו, אף על פי שתפוצתה וזנקה מתגלים כרחבים ומשמעותיים עד מאוד. כך, סקר שנערך לא מכבר בישראל מצא ששיעור

במציאות, היא כמובן לא מותאמת. ישנה אפשרות של קריסה אל תוך עולם של מציאות (כי האפשרות העתידית להתממשות הפנטזיה בלתי נסבלת), או רגרסיה לעולם של פנטזיה (כי המציאות בלתי נסבלת).¹⁵ "פיצול" זה אופייני מאד בקרב גברים נפגעים, ומציע שתי תמונות קליניות אפשריות – גבר מאד מתפקד ומנותק, או גבר "מחובר" רגשית אשר חי, כפי שתואר, בעולם פנטזמתי. אלא שכאמור, לא פעם החיבור בין פגיעה מינית בילדות לבין אבחנה של גברים על ציר I כלל לא נעשה. לרוב, איננו חושבים על גברים המאובחנים על ציר I בשפה של טראומה מינית בילדות, במוסדות בריאות הנפש ובמרפאות השונות.

תמונה קלינית אלטרנטיבית, אשר מהווה קוטב נוסף של "אבחנה שקופה" של גברים נפגעי תקיפה מינית, הינה אוכלוסיית הגברים הנפגעים המטופלים – אך לא בדגש הטיפול בטרומה מינית. אלו שייכים לשדה העיקרי שבו גברים מטופלים הרבה יותר מנשים – טיפול בצל החוק.

II. קווי אישיות אנטי-סוציאליים: בעוד נשים "בצל החוק" מטופלות לא פעם מתוך פרספקטיבה רגשית טראומה, ראייה כזו נעדרת לרב מטיפול בגברים עבריינים. לפי רונית מצליח, ראשת מחלקת חינוך, שיקום וטיפול בשירות בתי הסוהר, גברים מהווים 98.2% מן האסירים הפליליים בישראל.¹⁶ לפי מחקרים, היא מציינת, מערכת אכיפת החוק מתייחסת באופן סלחני יותר לנשים. כך, למשל, היא קובעת:

"עבריינות נשים שונה במהותה מזו של גברים. מרבית הנשים העברייניות היו בעברן קורבנות עבירה, וסבלו מפגיעה מינית, פיזית או נפשית... לפיכך, העבודה עמן היא עבודה 'עם נשמה'... לא כך בבית-סוהר לגברים".

היא מוסיפה שכ-60% מהאסירות מוגדרות ככאלו הסובלות מהפרעות אישיות ובעלות

"אנו נוטים שלא להכיר בדיכאון אצל גברים" כותב ריל, "מפני שההפרעה עצמה נראית לא-גברית, ומפני שגברים נוטים לבטא דיכאון באופן שונה מאשר נשים. הדיכאון יש בו לגבי גברים רבים, משום כתם כפול – סטיגמה של מחלת נפש וסטיגמה של רגשנות נשית".

הרמז הראשון ל"דיכאון גברי סמוי" הוא דווקא היעדר ולא נוכחות, מסביר ריל, היעדר רגש כלפי עצמו. הגבר המדוכא מתייחס אל עצמו באופן המשקף וממחזר את הדינמיקה של הפגיעה בו בילדותו. ריל קרא לתופעה זו "היפוך אמפתי", אשר נובע ממנגנון של "הזדהות עם התוקפן" ומהווה את החוליה המקשרת בין טראומה לדיכאון.

בתרגום לשפת הטרומה נוכל להבחין למשל איך ממנגנון הגנה של "דיסוציאציה" אשר משמש לא פעם להתמודדות בקרב נפגעי תקיפה מינית בילדות, מתלבש בצורה כמעט "פנוטיפית" על מה שכינה לבנט "היפותזת האלקסיתימיה הגברית הנורמטיבית", לפיה גברים רבים סובלים מצורה מסוימת של אליקסיתימיה (קושי בזיהוי והבעת רגשות) כתוצאה מסוציאליזציה אשר חוסמת הבעת פגיעות והיקשרות רגשית.¹³ דיסוציאציה (ניתוק רגשי) יכולה להפוך כך בנקל, למנגנון התמודדות רגשי נפוץ עוד יותר בקרב גברים נפגעים.

ביטוי קליני אפשרי אחר של אותו "דיכאון גברי סמוי" הינו דווקא קריסה אל תוך מרחב "פנטזמתי" – מה שיקבל לא פעם ביטוי סביב אבחנות קליניות קשות על ציר I. כלומר, דווקא מתוך "לחץ תפקידי המגדר" הגברי לתפקוד,¹⁴ אשר אינו עולה בקנה אחד עם קשוי התפקוד המאפיינים לא פעם נפגעי תקיפה מינית, נראה נסיגה מן המציאות אל עולם הפנטזיה – הפסיכזה מהווה בכך הגנה מפני המפגש עם הגבריות הפגועה.

ב-"Forces of Destiny" כותב בולאס כי: "כאשר פנטזיה ילדית מינית מתממשת

לא מפתיע למשל, לאור פרספקטיבה זו, שלמרות מחקר ענף בתחום ההשפעה של פגיעה מינית בילדות על דפוסי אישיות בבגרות, הקשר בין Child Sexual Abuse (CSA) ומאפייני אישיות אנטי סוציאליים נמצא ב"תת מחקר"¹⁷. כך קורה, שגם קטגוריית המחקר אודות מאפיינים אישיותיים ייחודיים של גברים נפגעי תקיפה מינית בילדות הינה קטגוריה שקופה, מיותמת.

כך למשל, ההנחה הרווחת בעולם המחקר של טראומה מינית היא שאחוז הנפגעות בקרב נשים מכורות נושק ל-100%¹⁸ - נתון המהווה גושפנקא להחלת טיפול רגיש לטראומה עם נשים מכורות. אלא שבעוד מחקרים שונים מהעולם לא מצאו הבדלים מגדריים מובהקים בקשר בין פגיעה מינית בילדות, מגדר הילד והתמכרות בבגרות,¹⁹ באופן אבסורדי את אותו ידע מעשי אודות טיפול בנשים מכורות, איננו מיישמים כמעט בכלל בעבודה עם אוכלוסיית הגברים המכורים הקיימת בארץ.

נוצר מצב שבו הלגיטימציה החברתית של גבר נפגע "לבקש" עזרה טיפולית תלויה לא פעם בכך שיהווה סכנה לשלום הציבור, משפחתו, ילדיו ועצמו (בסדר יורד).²⁰ כך הסביר זאת ויניקוט: ה"נטיה האנטי-חברתית" מאופיינת דווקא ביסוד המאלץ את הסביבה להיות חשובה, זאת אל מול ה"חסך" שחווה הילד בינקותו.²¹ כלומר, להיות מטופל "בצל חוק" או "בבריאות הנפש" - זו אולי הדרך היחידה שבה גברים נפגעים יכולים להרשות לעצמם, מבחינה מגדרית, לבקש עזרה.

אלא שבהמשך לדבריה של מצליח,¹⁶ אוכלוסיית הגברים "בצל החוק" מטופלת לרוב בכלים של "טיפול סמכותני" אשר עשוי להיות בעייתי מאוד בעבודה עם נפגעי טראומה מינית. לאותו טיפול סמכותני פוטנציאל לייצר "רה-טראומטיזציה" בקרב גברים נפגעים (סביב אזורי שליטה, שימוש בכח והיעדר תחושת Agency), וזו בתורה מסבדת את תופעת

פוטנציאל גבוה לפגיעה עצמית, ומציגה מחקר שמצא כי 60% מהיושבות בבתי הסוהר בניו יורק היו קורבנות להתעללות מינית טרם מלאו להן שמונה-עשרה. הטיפול בנשים אסירות, מתוקף הפרופיל המורכב שלהן, מוסיפה מצליח, איננו חד משמעי. כך לדוגמה בעבירות משמעת - בעוד שאסיר פלילי שעבר עבירת משמעת נשפט ומועבר לבידוד, הרי שלאסירה פלילית, בעיקר מי שסובלת מהפרעות אישיות, הבידוד הוא בבחינת "השלב האחרון".

שירות בתי-הסוהר מתייחס לאסירות ולעצורות מהיבט השיקום ולא מהיבט הענישה, מסכמת מצליח, וכמו מדגישה בכך דווקא את יחס הענישה המופנה כלפי הגברים האסירים.

האמנם עשרות אלפי הגברים המרצים עונשם בבתי הסוהר, בשונה מנשים, אינם "קורבנות" אשר הפכו "מקרבנים"? מדוע קל לנו יותר להתייחס לקורבנות של נשים במעגל העבריינות, לסווגן כסובלות מ"פוסט טראומה מורכבת", ולהציע להן נקודת מבט של "שיקום" על פני "ענישה", מאשר להתייחס להיבטים הטרואומטיים שבבסיס הפרעות האישיות אשר מאפיינות גברים בצל החוק? המפתח להבנת המצב טמון, אולי, בשיום הבעיה המיוחסת לגברים, לעומת זו המיוחסת לנשים. כך, הפרעת אישיות אנטי סוציאלית, המקושרת לעבריינות, מאובחנת אצל גברים פי 3 מאשר אצל נשים, בעוד הפרעת אישיות גבולית, המקושרת לקורבנות, מאובחנת ביחס הפוך בדיוק של 1:3 נשים לעומת גברים.

יעילותה של ה"אלימות הסמלית" כתב בורדייה, טמונה בדיוק בכך שהיא "מוטמעת בגופים", כמו הופכת לשפה "פרה-ורבאלית", הפנתם החברתית של המיונים העוברים כ"טבעיים".² זהו המנגנון המאפיין את תת האבחון של גברים, שבגיננו מסומנים גברים כעבריינים, ולכן ראויים לענישה, לעומת נשים, המסומנות כקורבנות, הראויות גם לאמפתיה.

יתרה מכך, התנגדות גברית מזוהה לא פעם עם "תוקפנות". כך למשל מציין בראנון, אשר מנה 5 אספקטים של הגבריות המסורתית: "על גברים לחפש הרפתקאות, אם צריך תוך קבלת אפשרות לאלימות"²⁴. גרטנר מציין זעם כ"רגש היחיד המותר לגברים" – בין היתר מפני שזעם מחזק תכונות גבריות רצויות כמו תחושת כח ושליטה.²⁵ אנו נוטים לראות את הצד האלים של הגבר, אך להתעלם מהיותו קורבן של אותה אלימות גברית, מוסיף בוקובזה.²⁶

ניתן, על כן, לראות באותה "היפר גבריות" מנגנון התנגדות מל-אדפטיבי לדיכוי המגדרי שמאחורי הפגיעה המינית בבנים.

גברים נפגעי תקיפה מינית אשר "הופכים את עורם" והופכים בעצמם פוגעניים, מבקשים להיכלל בחזרה באתוס הגברי ההגמוני הישראלי, דרך "היפר הגבריות" שהם מפגינים, אך מוקעים ממנו שוב ושוב על-ידי הממסד, אולי כדי שיוכלו להמשיך ולכונן בגופם את ה"אחר" המסמן את ה"מרכז" של הגבריות הישראלית.

לקראת אבחנה חדשה

"אבחנה קלינית", כפי שהראתה יפה זיו, אינה מתקיימת בחלל חברתי ריק, אלא יש לה גוון פוליטי.²⁷ כלומר, כאשר אנחנו מתייגים נשים נפגעות באבחנה של "בורדר-ליין" או גברים נפגעים כסובלים מהפרעת אישיות אנטי סוציאלית, אנחנו משמרים וגם מקדמים מציאות חברתית מסוימת, לרוב סמויה.

בספרה פורץ הדרך, "טראומה והחלמה", כותבת לואיס הרמן: "הנטייה הרווחת (הינה) לתלות את התנהגות הקורבן בפגמים באישיות או בתכונותיו המוסריות".³ נטייה זו, היא מוסיפה, השפיעה רבות על כוון החקירה הפסיכולוגית.

נפגעי התעללות בילדות, כותבת לואיס הרמן, מאובחנים לעיתים קרובות באבחנה שגויה

ה"דלת המסתובבת" שמאפיינת מכורים/ אסירים רצידיביסטיים.

ניתן להבין התפתחות של קווי אישיות אנטי סוציאליים בקרב גברים נפגעים בכמה דרכים:

ראשית, גברים נפגעים אשר "בוחרים" בעמדה "אנטי סוציאלית – היפר גברית" כמו מבקשים להחזיר על כנו את ה"סדר החברתי" שהופר עם הפגיעה המינית בהם, ואשר ערער על גבריותם. אנחנו כחברה מעודדים גברים להיות "היפר גבריים" ומדכאים גברים אשר נחשדים כ"נשיים". ואזי ה"פתרון הנורמלי למצב הלא נורמלי" של פגיעה מינית בגבר – היא הוכחת "היפר הגבריות" שלו, לא פעם בעזרת אלימות ואגרסיביות. היפר גבריות מאפשרת גם להישאר בקשר עם האובייקט הפוגע, זאת על רקע העובדה שפגיעה מינית בגברים מתרחשת פעמים רבות במטריצת היחסים של "תוקף מיטיב" – דמות התוקף היא כזו אשר מציעה לנפגע למלא את "פונקציית האב" החסרה שממנה סובלים, מניסיוני, גברים נפגעים רבים (היעדר אב קונקרטי או רגשי-סימבולי). כך, כשמתקבע בלבול השפות שבו מופנם התוקף כאובייקט מיטיב, הדרך לפיתוח קווי אישיות פוגעניים עשויה להיות קצרה. (ראו: שפת הזיקית של הפרוורט,²² בלבול השפות²³).

לא רק את הסדר החברתי מחזירים הגברים הנוטים לקווי אישיות "אנטי סוציאליים" על כנו, אלא גם את הסדר המגדרי הפנימי שלהם, שבו "להיות גבר זה קודם כל להיות אשה".²⁴

כך כותבת זיו: "אונס של גבר מפר עבור גברים את עובדת גבריותם ככזו, אשר באופן תרבותי מוגדרת על סמך היכולת שלהם להגן על עצמם, כלומר על תפיסתם כבלתי חדירים או לא פסיביים, על היותם נשאי התשוקה ולא מושאייה, על היותם לא נשים, או בלתי נשיים. אונס מפר עבור גברים את 'גבריותם' ומסמן אותה כנשיות".¹

לדבריה של לואיס הרמן, טעונים גם הם כמובן במשמעות חברתית משפילה הנתונה לביקורת. יתכן שמחקר אשר יקשור בין הימצאות של טראומה מינית בילדות בקרב גברים, לבין מאפיינים קליניים של הפרעת אישיות אנטי-סוציאלית, יוכל להציע אלטרנטיבה אבחונית מתקפת עבור גברים נפגעים, בדומה לזו שהוצעה על-ידי לואיס הרמן, לפני כרבע מאה, לנשים נפגעות.

לואיס הרמן משתמשת בביטוי "הצגת מסווה" - כדי לתאר את הפער בין הסימפטמולוגיה המוצגת לא פעם על ידי המטופל, לבין הטראומה המורכבת העומדת בבסיס הפתולוגיה. נראה שביטוי זה הולם באופן יפה את המאפיינים ה"אלקסיתיימיים" וה"אנטי-סוציאליים" המתבטאים לעיתים קרובות בקרב גברים נפגעים, ובאים להסתיר תחושות של חוסר אונים, אובדן ערך עצמי, בושה, בלבול זהות ועוד.

ברצוני להציע, על כן, כי יש לפתח על בסיס קווי האבחון של לואיס הרמן נקודת מבט אבחנתית דומה ורגישה למגדר כלפי גברים נפגעים. הבנת התפקיד שממלאת טראומת הילדות בהתפתחות ההפרעות החמורות האלה, כפי שכותבת הרמן, תנרמל את תגובותיו הרגשיות של הנפגע, תניח יסודות לברית תרפויטית של שיתוף פעולה, ותיתן תוקף לחוויות הרגשות המורכבות של הנפגע.

אורי פריד, עו"ס קליני (MSW), מטפל ב'מרכז תמר' - מרכז לטיפול בנפגעי תקיפה מינית בירושלים. מרצה מן החוג בביה"ס לעו"ס, האוניברסיטה העברית.

ומטופלים טיפול שגוי במערכת בריאות הנפש. יש שהם נקלעים ליחסי גומלין הרסניים, אשר מעתיקים את התנהגותה של המשפחה המתעללת.

לואיס הרמן הצביעה על חסרונו של מושג אבחוני מדויק ומקיף לקורבנות אשר סבלו מטראומה מתמשכת בילדות, ולכן הציעה אבחנה חדשה עבור נפגעי טראומה כרונית. את האבחנות המסורתיות, על כל הסטיגמות החברתיות הנלוות אליהן, באבחנה מגייסת ומעוררת אמפתיה: **"הפרעת לחץ פוסט טראומטית מורכבת"** - "מושג מורחב" של הפרעת הלחץ הפוסט טראומטית, המעיד על התארגנות של האישיות סביב אזור הטראומה אשר כולל גם עיוותים ביצירת קשר ובבניית זהות. אלא, שהקריטריונים האבחנתיים שמציעה לואיס הרמן סובלים מהטייה מגדרית, ונוטים לאפיין יותר פסיכופתולוגיה נשית (קשת הפרעות ה"היסטריה") על פני זו הגברית; לואיס הרמן עצמה מציינת כי האבחנה הזאת תקפה בדרך כלל לנשים. ניתן בנקל לראות, כי מהקריטריונים לאבחנה של C.P.T.S.D נעדר אשכול משמעותי של סימפטומים "אלקסיתיימיים" ו"אנטי סוציאליים" אשר מאפיינים כאמור דווקא את המגדר הגברי. בשל הסיבות הבין והתוך-אישיות שהוזכרו, גברים נפגעים נוטים לא פעם ל"אקסטרורטיות", ועל כן יתאפיינו יותר בסימפטומים הנעים סביב אזורי החצנה ותוקפנות, ואשר אנו נוטים פחות להסכים להקשיב להם מבחינה קלינית, כמאפיינים של נפגעי פוסט טראומה מורכבת. מאפיינים אנטי סוציאליים אלו, בדומה